

et Saracenorum steriles effecta est? Fertilitas enim illius tempore veteris legis erat partum naturalis è terra ipsius bonitate, partim ex speciali Dei providentia continuata, quandiu ab Israelitibus studioso cultu honorebatur, ut ex non uno Scriptura loco (1) colligitur. Unde cessante pietate Israelitarum, haud mirum defecisse speciale illam benedictionem coelestem ipsorum terram fecundantem. Praterea aliunde novimus, è presenti rerum conditione non semper argumentum duci posse ad preteritum aliquis regionis statum. Sapè enim regio aliqua fecundissima per eluviones, bella, neglecta cultura, aut alias causas seu naturales seu civiles ita devastari potest, ut sibi non amplius sit similis. Sic, ut alia taceam, regio Gazam inter et Egyptum squalidus hodi, tota sterila, quae suos olim habuit incolas. Uno enim geographorum consenserunt totus literis mediterranei tractus inter Gazam et Pelusium urbem Aegypti ad ostium Nili orientale, et ad Palestinam adjacentem olim habuit urbes Raphia, Anthedon, Rinocorute, Bethaph, Olbracinae; imo nostra etiam estate plura adhuc manere columnarum et adificiorum rudera, vetera magnificenter vestigia, testantur itineraria (2). Sed releamus ad ipsam Palestinam. Hecateus (3), vir cultanue Alexandri M.,

scalprorum montes steriles atque saxis secessant scalarum in morem, inò in formam amphitheatri regessint. Porro in plana graduum è locis subiectis acceptam terram transulerint, illique et vinas implantaverint, et semina commiserint. Nam absque tali subsidio industrie ac speciali cultura nunquam videtur potuisse Judea tam multos homines alere; sed nec sine singulari beatitudine et liberalitate Dei quam cultoribus pollicitum est, ut mox dicam.

(1) Deus ipse, Deuter. 11, 10-18, Israelitico populo prædictus, Terram promissionis ad fecundantem suam indigere singulari divina benedictione, his verbis: *Terra enim, ad quam ingrediens possidendum, non est sicut terra Aegypti, de qua existit: ubi jacta semine in horutorum morem aqua ducentur irrigare; sed monstrosa est et campestris, de celo exceptantes pluvias, quam Dominus Deus tuus semper invisi, et oculi illius in eis sunt a principio anni ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis queas quae hodie præcipio vobis... dabit pluviam terra vestra temporaneam et serotinam; ut colligatis frumentum, et vitam, et oleum; famisque ex agris ad cascenda jumenta, et ut ipsi comedant, et satoremini. Cavete, ne forte desideriat cor vestrum, et recedatis à Domino, servatique diis alienis, et adorabis eos; trahatque Dominus claudat celum, et pluvias non descendant, nec terra del germinem suum, percutiente velociter de terra optima, quam Dominus datus est vobis.*

(2) Thevenot, Itiner. Oriental. p. 2, cap. 55, et Petri della Valle, Epist. 45.

(3) Apud Josephum contra Appionem.

Pars ii.

LIBRI JOSUE, JUDICUM ET RUTH.

Tantum id conantes pro modo nostro... efficere, ne aliqua absurditas vel repugnans putetur esse in Scripturam sanctam, qua opinionem lectoris offendat, et dum existimat fieri non potuisse, qua facta esse Scriptura commemorat, vel resiliat à fide, vel non accedit ad fidem.

(S. AUGUST. I. 5. de Genesi ad litteram, cap. 8.)

SECTO PRIMA.

DE LIBRO JOSUE.

Auctor hujus libri incertus est; communior tamen

sententia tenet, ipsum Josue (1) hunc librum conscri-

(1) Josue, filius Nun seu Nave (nam Graeci pro Na-

qui sub Ptolomeo I scribat, Palestinam tanquam solum feracissimum, frequentissimumque cultoribus exhibet; uno verbo eam esse dicit provinciam optimam ac fructibus omnibus generis feracem. Similia nomine habet Plinius, lib. 5, cap. 14, 15, tradens, Jerosolymam urbem esse inclytam non inter Judaicas tantum, sed inter Orientales omnes; cursum Jordanis tanquam amnis letissimum describit; effert lacum Genezareth, balsamum et palmetu Judge. Tacitus, lib. 13, cap. 6, Ammannus Marcellinus, et veterum plerique, cum per occasionem de Palestina mentionem faciunt, nunquam vacant à laudibus. Mahometani, quos melius nōsse regionem par erat (1), exaggerant quidem aliquando Palestino laudes, sed eximiae ejus fecunditati lucentem ferunt testimonium. Affirmit præter duas illas principes urbes Eliam, et Arisham, i. e., Jerusalem et Jericho, tractum illum disseminatum esse mille vires amoenissimis, hortis maxime insignibus, ibi maturescere uvas quarum racemus omnis esset quodcumque hominibus vix ferendum; olim in eo tractu sedes habuisse immannis corporatura gigantes à stirpe Amalech, etc. Ipsi itinerantes recentiores, qui de praesenti Terra sancte sterilitate testantur, non negant tamen manere ibi certis locis vestigia plurimi veteris fertilitatis, ubi fructus omnis generis benignum solum nullu saturū reddit; crescit etiam aliqui luxurians herba. Ex quibus omnibus abunde demonstratur, Moysen nullius mendacii aut falsitatis argui posse, dum Terram promissionis seu Palestinam tanquam apprimit fertilem et fecundam describit et dilatatur. Ceterum illud denuo monitum velim, Deum promittendo Israelitam terram bonam, terram lacte et melle fluentem, primario designata et secundariae terram viuentem et cœlis, quo utique est verissimum lacte et meli flues, hoc est, gaudis superabundans; Palestinam autem terrestrem tantum designata secundario tanquam typum et figuram illius coelestis. Ita S. Hieronymus (2). Denique observo quid, præter jam laudatos aliquos plures scriptores, insigne testimonium de fertilitate Terra sancte perhibent Salme-ron (3), Cl. Bullet (4), et Epistole Judeorum ad D. de Voltaire (5).

(1) D. Herbelot, Biblioth. Orient., pag. 336.

(2) Epist. ad Dardanum.

(3) Prolegom. 41.

(4) Réponses Critiques, p. 129 et 137, ubi scriptores veterani ac rectorum, Palestinam miram fertilitatem ostendunt, sciem recenset.

(5) P. 3, Epist. 2.

pisce, et ad calcem Pentatuchi adiecisse; quamvis fatendum sit, aliqua ut altera, quam Josue, manu (1) addita fuisse, inter quae est mors Josue, et quae hanc secuta sunt. Narrant autem in hoc libro capitibus 21 transitus Jordanis, expugnatio civitatum Jericho et Hai, prodigiosi solis statio, Chananæi ab Israelitis debellati, illorumque terra occupata, et inter duodecim tribus Israelitarum distributa. Itaque hic liber gesta Josue per annos septemdecim, quibus principiatus gessit, complectitur.

1. Queres I : *An transitus Jordanis Josue 3, 16 et 17 fuerit miraculum?* Resp. : Fuit grande miraculum. Quavis enim auctor libri de *Philosophia de l'Historie*, h. e., Voltairius cum deistis et Socinianis, qui miracula omnia ut plurimum eliminare student, hoc prodigium more suo elevere conetur, dicens, siue miraculo tantillo fluvio (nimis Jordanis) 40 pedes latu pontem facile imponi, quin et Israelitas vado transire possit; contrarium tamen constat ex relationibus eorum, qui Jordanem etiam loco, ubi ab Israelitis sieco peditum transitum est, accuratè exploraverunt; prout Cl. Bullet pluribus horum adductis testimonitis (2) invictè demonstrat. Inde enim constat, Jordanem ordinariè quinque circiter supra septuaginta pedes latum, valde rapidum et profundum esse, ut proin nullib[us] vadous sit; sapientius autem crescere et supra ripas effundit, prout effusus erat illo ipso tempore (3), quo Israe-

ponunt *Nave* a Scriptura passim (Exod. 24, 13, Dent. 1, 58, etc.) Moysis minister seu famulus appellatur. Primum illius nomen Num. 15, 9 et 17, erat Osee (Greci pro *Osee* legunt *Auseum*, Hebrew vero *Hoshea*) cui Moyses divino suggerente Spiritu et *scripturam* (4) Dei nomine syllabam sive litteram *Jod* praefixit, sic illud in nomine *Jeloschua* seu *Josue*, h. e., Jesus sive salutem *Déi* mutavit Num 15, 17. Ille etiam a Gracie Josue, *Ioseph*, *Saluator* nominatur. Et prefectus Josue non solum nomine, sed gestis egregiis Iesu Christi, et Schawatius munere typum gessit. Nam debellatis hostiis Israelitarum, eis populi electi; huic salutem attulit, emundemque in Terra promissa introduxit. Unde Eusebius, c. 46, 1 et 5, de magnifico textu eloquio his verbis : *Forts in bello Jesus Nave, successor Moysi in Prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum dei, et redemptore insurgentes hostes, ut conquereretur et expugnaret Israel.*

(1) Vid. Calmet, prefat. in L. Josue.

(2) Réponses critiques, tom. I, num. 29, ubi oculates hanc in rem adducti, nimisrum Antonium Regnat, Doubdan, Maundrell, Morison, Naud, et Schaw, qui de Jordani profundiitate et rapido cursu locutus testantur. Si Regnat Jordani comparat Tiberi, atque illius aquas esse validè rapidas et profundas; Schaw assertit, ne Barbaria nullum Jordani magisquam fluvium vidisse, excepto Nilo. Similiter loquitur ceteri.

(3) Josue 3, 15 : *Jordanis autem ripas alvei sui tempore missis impleverat.* Hic notandum, quid sicut Nilus et Tigris, ita etiam Jordanis exundare soleat; prout legitur I Paral. 12, 15, item Eccl. 24, 55. Atque id ipsum testatur etiam Aristoteles, qui 70 Interpretum historiam conscripsit. Nimisrum in illa regione tempore missis hordaceis, seu mensē Nisan (qui nostro fere Martio respondet) ob nives, quas sub id tempore a monte Libano liquefate deflant, Jordani intumescit et exundat. Elegit verò Deus trajectum Hebreorum tempus istud exundationis, ut tanto magis ac patetius esset miraculum, et ut animos iisdem adderet; Chana-

mite cumdem transibant. Ex quo simul patet crassa ignorantia Voltairii assentis, tunc Jordani pontem facile imponi potuisse. Accedit, quid fabrica pontium Hebrew tunc incognita, vel certè inusitata fucri. Nomen enim pontis in tota Scriptura nonnisi semel occurrit, et quidem seris temporibus Machabaeorum (1); quamvis in libris canonici Hebreorum non rarò de bellis sermo sit, que Hebrew trans Jordani gesserunt, ubi proin uchia occasio fuisse de pontibus (siquidem per hos exercitum transmisissent) faciendi mentionem.

2. Queres II : *An iuriu urbis Jericho, Josue cap. 6, absque miraculo collapsi sint?* Resp. negativè. Quamvis enim quidam (2), ut pareant prodigiis, causam collationis murorum repellant ex certa soni à clamore populi et clangore bucinarum ori proportione ad muros sternendos; tamen risu potius explienda, quam refutanda est haec explicatio. Quis enim unquam physicorum aut mathematicorum tantam sono inesse vim prudenter suspicatus est, ut compagem monium solvat? Dein quis duci Josue tam insigni stratagema ex arcaniore physica petum suggestit? Ad hanc si vi soni tubarum vocumque dejecti fuerunt muri urbis Jericho, cur non potius corpora proxima, in qua sonus citius incurvabat, nimisrum arbores obviae inter castra Israelitarum et urbem posita fuere prostrata? cur non i ipsi, qui clamfrunt, se ipsos sternebant, et alii alios? Denique cur prefecti militie, qui armi militare hodi ad summum ferè perfectionis gradum evoluunt, urbibus obsidens et expugnandis adducunt tot numero tormenta, mortaria, tantum pulvis pyri, globorum missilium et tormentariorum apparatus? Nonne facillori longè operâ, et minori sumptu dispensio advocari possent centes milie Homericæ Stentores, iisque maxima cornicinium, liticum, tubicinum et tympanistarum multitudine associari; pueri etiam et pueri cum nolis et crepitaculis aggregari, ut ingenti vociferacione, et reduplicato diversissimorum instrumentorum sonantibus clangore ac strepitu muros prosternerent. En in quantas absurditates memorata explicatio desinat, et quā ex omni parte ridiculum illius eminet.

At inquires : Vis soni ad frangenda corpora negari nequit. Notum est Nicolai Petteri cœnopolie Amstelodamensis exemplum, qui solo vocis prolate sono via quevis diffregit. Præterea sonus ejusque effectus in locis montibus aut modo clausis intenditur. Addo, quid exercitus Israelitarum in circulo circa urbem Jericho positus, pleno gutture vociferatus sit. Et

neox vero ad interitum maturos terrorre completer.

(1) 2 Machab. 12, § 13.

(2) Inter hos non solum sunt hostes religiosi, sed iisdem etiam ali quidam hanc in rem argumenta philosophica suppeditarunt, nimisrum P. Marinus Marsyas commentator in Genesim, et Daniel Georgius Mortolus in *Histoclaste*, sive libello suo de scypho vitre per certum humana vocis sonum fracto, qui prodit Kilise Holtasorum an. 1635. Sed demum ambo hi duo celebres viri, postquam omnes Philosophie naturales angulos percepérunt, nullamque explicanda sine miraculo hinc rei sat aptum modum inveniunt, ingenio fassi sunt, collapsum murorum Hierichonitornorum accensum esse miraculum.

quid si ipsi hujus urbis muri fuerint vetustae exesi, et ad ruinam proni? quid si infirmo nixi fundamento? quid si gravitas centrum pristinum jam mutaverit? Certe quid hec monia jam fuerint suffossa, ad laos pronata, ac sono, que sternentur, recipiendo aplissima, inde colligitur, quia in libro Talmudico *Tamid*. c. 3, § 8, narratur, in Hierichonite urbe audita fuisse sonum, quoties aenea templi porta Jerosolymis fuerat aperta. Resp. : Omnia haec argumenta, quamvis incaute imponeant, tamen probé examinata ciuitas quam Jerichoniti muri corruunt. Nam vitrum à sono ad octavam surgente, vel eam superante dirumpi haud mirum est; sed mirum, dejecti muros; vitri constructio alia longe, quam murorum est. Haec procedit argumentatio à minori ad majus, à minimo, fragili, tenso vitro, ad maximum, per firmissimum murorum compagm. Porro sicut Jericho ursa non in angusta valle, montibus undique clausa, sed sita in planicie, cui mons nudus ac steriles imminebat; ita describitur à Josepho (1). Neque absurdius despicimus illi calabistantes Rabbinis, qui eversionem murorum urbis Jericho explicati ad astrologiam confugiant, dicentes, tubas sacerdotum singulari astrorum influxu ab intelligentiis colesibus, imprimis Sephiroth (2), ita fuisse tensa, et veluti animatas, ut murorum collapsus sequi necessarió debuerit.

Scholion II. Deceptioni murorum Jerichonitorum simile exemplum etiam in lege gratiae reperimus. Cum enim Robertus, Francorum rex, Avallone urban obiseret, interea temporis precibus vacaret, unquam cum sacerdotibus psalseret; illius muri subito coruerunt, sive obsonibus copiis in urbem aditus patetactus est, ita narrant Espenceus (3) et Lipsius (4).

3. Quæres III : *Quid sentiendum sit de illa quorundam (5) sententiâ, qui putant, non omnes in toto ambitu urbis Jericho muros fuisse collapsi, sed eos precipi, qui exercitus Israelitæ fuisse exposi?* Resp. : Hac opinio non concordat cum S. Scriptura, presertim juxta sensum 70 Interpretum accepta. Neque enim dubium est, utrōcunque in circuato undique fuisse ab exercitu hostili iuxta preceptum Domini, Josue 6, 3, quod Septuaginta his verbis exprimitur : *Circumdate ciuitatem omnes viri bellii in circuitu urbis. Sat certum quoque est, omnes in toto ambitu urbis muros fuisse collapsi juxta illud, ibid. 20 : Et ecce muri in circuitu.* Et ita quoque ascenderet poterat unusquisque in urbem per locum, qui contra se erat, ibid., aggressus universalis in omnibus (ut ita loquar) peripheria punctis.

4. Quæres IV : *An sol ad imperium Josue verè sterterit (6), ita, ut dies rapè prolongatus fuerit? Antiquum respondeam, synopsin sacre hujus historie*

(1) In Dictionario Bibl., p. Jericho.
(2) Sephiroth, hebreæ vox, *Splendores* significat. Plura de his Calmet in Dictionario suo Biblico.
(3) Tractat. Exemplorum Politorum, c. 2.
(4) Lib. Exemplorum Politorum, tom. 2 Physice sacræ, pag. 452 (quamvis ipse eadem non ampietatur) est Isidorii Clari, Ludovici de Tenâ, Quistorp, et quorundam aliorum.

(6) Hoc loco non examinamus, sed philosophis et mathematicis examinandam reliquum celebrem illam questionem physico-astronomicam, utrum sol circa terram (et Tychoeum volvut), vel viceversa terra circa solem (ut Copernicū contineant) moveatur? Al. ita ponendo agitur ab hac controversia. Inter ipsos etiam Catholicos in utramque partem disputari solita, id unum contra deistas, aliosque incredulos hie inquirimus, an ad imperium Josue sive sol, sive terra verè sterterit, ita ut dies rapè faciat prolongatus, prout in lib. Josue, c. 10, narratur.

Scholion I. Mira illa, sive propagatio à templo Jerosolymitanus usque ad urbem Jericho, de qua in praecedente objectione, ex libro Talmudico *Tamid* mentio-

(1) De Bello Judaico, 1. 5, cap. 4.

(2) Josue 6, 3, 4, 8, 12, 15, 14, 13 et 20.

(3) Homil. 27 in Epist. ad Hebreos.

enarrare juvat. Cum dux Josue hostes Israëlitarum in fugam dedisset, Deo ipso lapidæ grandine hostem exercitum conterente, jamque sol in occasum vergeret, Josue, fusi ad Deum precibus, et fiducia incredibili in solis et luna Creatore animatus, solem et lunam iussit consistere, ne nimurum vicina nox præsidio hostibus foret. Verba S. Scriptura hanc rem narrantis Josue cap. 10, haec sunt : *Cumque (hostes) fugerent filios Israel in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de calo usque ad Azeca; et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserunt filii Israel. Tunc locutus est Josue Domino... dixique coram eis (Israelitis) : Sol contra Gabao, ne moreatis, et luna contra vallem Aitolon. Stetunique sol et luna, donec uiceretur se gens de iniuria suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustum? Stet itaque sol in medio celo, et non festinavit occupare spatio unius diei. Non fuit antea nec postea tam longa dies, obidente Domino koinos, et pugnante pro Israel. Narratione mirabilis hujus facti præmissa, jam queritur: An sol et luna ad imperium Josue steterint? Qui hoc miraculum negant, diversi Scriptura verba interpretandi modos excogitarent. Rabbi Levi filius Gerons, aliquis nonnulli Hebreorum magistri, ne concedant Moysem à duce Iose inhibiti solaris cursus gloria superatum fuisse, dicere non dubitabunt, solem reipsa non substitisse, neque ducem Josue id peccasse, sed verbis illis : *Sol, contra Gabao ne moreatis, etc.*, id optasse unum, ut ante noctem hostes penitus profligaret; perinde ac si disisset : *Da, Domine, ut priusquam sol et luna occident, populus tuus plenissimum de hostibus victoriam obtineat.* Deinde quid non efficeris, ut Israelite brevi illo, quid superaret, ejus diei spatio, tantum ediderint hostium stragem, cui perficenda solidus dies vix sufficiens esset (1). Aliam fabulosam scribi textus expositionem afferunt Sem Tob Judeus, et David Kimchi, qui volunt, Deum post solis occasum novi generis corpus in celo condidisse, quod solem representaret, et ejus vice orbem terrum illustraret, ut solidus strages ab Israelitis plenissime concentaret. Ab hac interpretatione non multum recedunt Spinoza (2), aliquis è naturalistarum grege, qui ut miraculum de statione solis ad imperium Josue eludent, et ad communis naturæ leges revocarent,*

(1) Hanc explicationem probabilem vocare auctus est Grotius, quanquam non negat, quid Deus cursus solis contine, aut ejus imaginem, etiam post occasum, refractis nempe in objecto non radiis solis, conservare supra nostrum horizontem potuisse. Verba Gratiani Aranii, in Josue sunt haec : *Maimonides et Hebrews, quos citat Mastus, natus hic intractuus agnoscunt, sed phrasim poeticas, quasi sol expectasset, donec occiso hostium perfecta fore.... Et jam sequitur, Deum vocis koinos se accommodasse, non quidem solen sisteendo, sed pugnando, id est, pugnatibus vires et invictum contraria labores animam subministrando, immittendo pretrever lapides pro grande. Hæc non improbabiliter dici possunt: quanquam impossible Deo non est, solis cursum morari, aut etiam post solis occasum speciem in seba supra horizontem extanti per repercutere ostendere.*

(2) In Tractatu Theologico-Politico, cap. 2.

Scholion II. In tractatu Theologico-Politico, cap. 2.

(1) L. 8 de Genesi ad literam, cap. 7.

sunt, quando nihil ex illis sic acceptis sequitur falsi, absurdii, impossibilis, vel contra veritatem fidei aut bonos mores. Quid autem sol reip̄a steterit inaudito ante miraculo, nihil continet falsi, absurdii aut impossibilis, nec pugnat contra veritatem fidei aut bonos mores. Certè nihil tale ostendere possunt adversarii. Illa igitur statio solis propriè accipienda est, et miraculo tribuenda (1). Atque ita accepit Habacuc Prophetā cap. 5, ubi inter alia divina miracula, que ibi enumerat, istud commemorasse videtur his verbis : *Sol et luna steterunt in habitaculo suo. Sic accepit etiam Deus Sirerah, Ecclesiasticus cap. 46, dicens : An non in iracundia ejus (id est, ex zelo et ira) Jehoschua contra hostes Dei) impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo? Invocavit Altissimum potenter in oppugnando inimicos undique, et audiuit illum magnus et sanctus Deus in seculis grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit contra gentes hostiles et in descensu perdidit contrarios, ut agnoscent gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Profecto hac tam sunt perspicua et manifesta, ut si victoria ducis Ioseus cum statione solis et lune sine miraculo solis natura viribus effecta est, scriptores sacri velut quādam conspiratione incauti letoribus imponebant voluisse videantur.*

Confirm. II, ex SS. Patribus tam græcis, quam latini, qui apertè asseverant, solem ad imperium Ioseus

(1) Neque dicas : Si verba S. Scriptura de statione solis ad imperium Ioseus in sensu proprio accipienda sunt, omnino sequitur, quod sol circa terram verò moveatur, quod tamen Copernicani et plerique philosophi et mathematici negant. Nam non diximus absolute et absque illa limitatione aut exceptione verba S. Scripturae propriè et in stricto literaliter sensu sumenda esse, sed addidimus hanc limitationem : *Quando ex verbis Scriptura sensu proprio et stricto accepti nihil falsi, absurdii, etc., sequitur; sic nihil taliter sequitur, si sacer textus de statione solis ad imperium Ioseus sit intelligamus, quod sol sive verè sive apparetur ita steterit, ut dies reapse, verè et propriè fuerit prolongatus.* An vero sol reip̄a vel apparetur dantata tunce steterit, est questione impertinens ad alteram questionem, utrum dies tunce prolongatus fuerit; sive enim sol, sive terra reapse tunce steterit (dummodo alterutrum configerit), jam verissimum est, quod dies tunce verè prolongatus fuerit; quod unicum contra incredulos hic propugnandum suscipimus. An vero sol (ut Tychohni volunt) vel terra (ut Copernicani, vel Neutorum-Copernicani, contendunt) tunce steterit, est questione astronomico-philosophica; sique Copernicani pro suo systemate veram demonstrationem attulerint, aut jam attulerint (id quod philosophi et mathematici examinandum relinquent) Ecclesia non erit invita, si sol ad imperium Ioseus solum apparetur stetisse dicator. Ita jam oī P. Honoratus Fabri, Rome ad S. Petrum Penitentiarium (prout Acta philos. Societ. Regie Anglic. ad annum 1665, mense jun., testantur) cuidam Copernicano in hæc verba rescripsit : *Ez vestrī corporis non semel quæsumis est, utrum aliquam habeream demonstracionem pro terra motu adstricendo, nunquam nisi unū id amisi. Nihil igitur obstat, quin loca illa in sensu literaliter Ecclesia intelligat et intelligenda esse declarat, quæcumq; natiæ demonstratione contraria eruerit, que si forte aliquando à vobis excogietur, in hoc casu nullo modo dubitabit Ecclesia declarare, loca illa in sensu figurato et improposito intellegenda esse.*

(1) Homil. 27 in Epistolam ad Hebreos.

(2) L. de Jejunis, cap. 10.

(3) L. 2 contra Jovinianum.

(4) L. 24 de Civitate Dei, cap. 8.

(5) Solemne quippe fuit genitilibus, inō et hereticis miracula sanctorum magics artibus adscribente, ac nihil divinitatis eis inesse, impie blasphemante. Vid. Michael Medium lib. 2 de recta in Deum Fide, cap. 7.

(6) Vide p. 1. S. Scriptura contra Incredulos propugnat, sect. 1, quest. 2.

non sine coelesti prodigio stetisse. Sic ex Greecis S. Justinus M. ad Tryphonem Judæum ait : *Accepisti Terram (promissionis) tantu virtute fuisse fugientem hostem, ut sol ipse cursum suum sistet, spectando res gerentem ducentem Jesum recens cognominatum, et per triginta sex horas differret occasum. Alia quoque inter vos patrata sunt prodigia, etc. Et S. Chrysostomus (1) : Cogit, inquit, quanta res sit vir justus. Dixit Jesus Nave : « Stat sol contra Gabon, et luna contra vallem Aialon, » et factum est. Veniat ergo universus orbis terra, inō verò duo, et tres, et quatuor, et viginti orbis terræ, et dicant, et hoc faciant. Sed non poterunt. Dei autem enim, amici imperabat creaturis; inō verò amicum suorum rogarunt, et cedebant, quæ serviebant, et inferior imperabat superius. Ex latinis verbis Patribus Tertullianus (2) inquit : *Jesus Nave debellant Amorrhios, prandise illiā dā existimamus, quā ipsiō elementis stationem imperavit?* Stetit sol in Gabon, et luna in Aialon... Non fuit dies talis retrò et in novissimo; utique tam prolixus, ut exadiret Deus hominem, etc., scilicet ducem Ioseus. Sicut liter S. Hieronymus (3) ita scribit : *Jesus, filius Nave, stationem imperavit solis et lunæ, et medianus plus quam unius diei, victoris exercitus protelavit.* Denique S. At. gnosticus (4) ait : *Non autem in diuisis libris legimus, etiam solem ipsum stetisse, cùm hoc à Domino. De peccatis vir sanctus, Jesus Nave, donec copium prælum victoria terminaret...* Sed ista quoque miracula, que meritis sunt concessa Sanctorum, quando credunt isti (gentiles) facta, magica artibus (5) tribuunt. Sed audiamus argumenta adversariorum.*

Opponunt I. Si sol (vel juxta sistema Copernicanum terra) ad imperium Ioseus verè stetisset, prodigium hoc attentum habuisset universum orbem; et tamen nullus profanorum scriptorum vel verbo eius meminit; etis eorum haud pauci res multas alias minoris momentū accuratè persequantur. Resp.: Scriptores profani omnes, quorum notitiam habemus, Ioseus sunt multo juviores. Nam non est scriptor aliquis gentilis assignabilis, qui sit antiquior aut coevis Moysi et Ioseo, ut jam alibi (6) demonstravimus. Et quanvis fortassis ante Moysem fuerint aliqui sapientes seu philosophi gentiles, ii tamen vel nihil scripto posteris reliquerunt, vel certè ipsorum scripta et libri jandū interierunt. Nec enim gentilium libri, quorum notitiam habemus, quidquam eorum, quæ ante bellum Trojanum accidēt, commemorant preter pauca, que ipsa ex sacris litteris cùm conceperint alieni à verâ religione homines, sùa conspurcérunt vanitate. At bello Trojano vestigios sunt res à Iose gestæ annis circiter trecentis. Aut omnino mille, si Theophilus Alexandrinus ad Ac-

toleycum scribenti credimus, ut Andreas Masius (1) cum aliis ait.

At queres : Cur posteriores scriptores ethniici Iosuam miraculum ex libro Iose non descriperint, et in scripta sua translulerint? Resp.: Causam potuisse esse multiplice, videlicet quia tam stupendum, et aliquot aut etiam multis retrò secundis patrum miraculū non crediderunt, aut quia liberum Iose ad manus non habuere, aut denique quia noluerunt rem enarrare in laudem Hebreorum et religionis Judaicæ, que idolatriam et idolatras tantopere detestabatur. Ceterum aliquod vestigium memorati grandis miraculi deprehendimus in perpetuosis Sinenis annalibus, in quibus teste Martino Maritimo (2), narratur, quod regnante Yao septimo Sinenis imperatore, sol diebus decem non occidet; cui narrationi miraculū solis ad imperium Iose stans et apud Sinas quoque visible occasionem dedisse videtur; quanvis Sienenses illi annalistæ, quemadmodum in aliis (3) facientes, fabulam admiscerunt, et rem exagerantes, uni diei, quo sol ad imperium Iose stetit, decem dies substi- tuerunt.

Oppon. II. Apostolus in Epistola ad Hebreos, c. 11, recensens prodigia Testamenti veteris, de isto (nempe de statione solis ad imperium Iose) altum silent; licet hoc unum ex precipiis dicendum esset. Resp.: Silencium hoc magni ponderis foret, si Paulus loc. cit. prodigia Testamenti veteris non aliqua solim, verum omnia percensuisset. Sed tantum summam nonnulla ibidem attingit, ut consideranti patchit, aliae non panca et Moysis, et aliorum miracula prætermittit, quæ tamen in dubio revocari non possunt. Unde Apostoli silentium de miraculo stationis solis ad imperium Iose tam parum probat, id factum non esse, quanvis parum eius Evangeliste silentium probat, falsum esse, quod ab altero narratur. Præterea, quanvis Paulus ad Hebreos miraculi illius Iosuani tamdiu pugnare potuerit, Deo remittimus, qui manus populi sui rediit pugnaces, et animos fortes, tautique momenti miraculo socias pro immensa sùa potentia valuit jun gere vires. At

Quares: Quomodo stare possit veritas illorum Scripturæ verborum, Iose, 10, 14 : *Non fuit antea, nec postea tam longa dies?* Siquidem dies Ezechie regis 4 Reg. 20, 11, longior fuit, quippe horarum triginta durarunt; sol enim retrocessit decem gradibus; decem ergo hora consumpta sunt in retrocessione, et totidem in reversione ad priorem locum. Accedit, quod etiam in regionibus polaribus longè diuturnior si dies, quanvis fuit illa tempore Iose. Resp.: Juxta communem interpretationem S. Scripturae (prout alibi (2) ostendimus) certum non est, quod sol tempore Ezechie regis sensim regressus sit, et in illa reciprocatione, quæ à linea decimâ ad primam revocabatur, decem solidas horas consumpsit. Potuit enim, ita volente Deo, uno quasi momento transfire, ac deinde à prima linea sensim ad decimam alias horas decem confere. Siecne totus ille dies horis viginti duabus fuerit abso-

(1) Christus, Joan. 14, 12, ait : *Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet.* Quasi dicat : Qui credit in me ut Filium Patris consubstantialem, hic vñ et virtute huius fidei similia miracula et opera divina faciet quæ ego facio, inō majora faciet, quam faciam ego. Ita Timonis com alii interpretibus.

(2) De hoc redit sermo in questionibus in liberum 4 Reg.

latum est. Evidem Deuter. cit. loc. dicitur : *Non surrexisse ultra Prophetam in Israel, sicut Moses, quem nōset Dominus facie ad faciem, in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in terra Egypti... magnaque miracula, quæ fecit Moses coram universo Israel.* Sed hec solū probant, quid nemine mortalium vel ante vel post, usque ad Christum Dei Filium tam si familiariter usus Deus, atque Moysus usus est; quid nemo tot et tam terribilia miracula patraverit, quod et quām terribilia ille patravit in Egypto, et coram universo Israele; non autem, quid nemo majora et admirabilia fecerit. Quanquam majus non sit solem et lunam sistere, quām mare dividere, et per medium illius, stantibus hinc et inde murorum instar aquis, populū siccō itinere traducere. Nam universum loquendo, in patrando uno prodigio non est major difficultas, quām in altero; omnia enim aequā superant communes nature leges. Denique cùm Christus (1) dixit, eos qui in ipsum crediderint virtute fidei similari facturos miracula his quæ ipse feci, et his majora; quid mirū, si etiam Ioseus maior mirum colpatraverit, quām Moyses?

Oppon. III. Si dies tamdiu durasset, ut una fieri quas duo, Eccl. 46, 5, milites ducis Iose diuturno aestui expositi et præliaentes omnibus viribus defecissent. Resp.: Cū astus interior exteriore prevaleat, multa possumus, que solite vires ferre non possent. Sed et auctas Israëlitæ vires divinitatis reor, ut tamdiu pugnarent. Nos igitur omnem hanc curam, sollicitudinem omnem, quomodò milites Iosuani tamdiu pugnare potuerit. Deo remittimus, qui manus populi sui rediit pugnaces, et animos fortes, tautique momenti miraculo socias pro immensa sùa potentia valuit jun gere vires. At

Quares: Quomodo stare possit veritas illorum Scripturæ verborum, Iose, 10, 14 : *Non fuit antea, nec postea tam longa dies?* Siquidem dies Ezechie regis 4 Reg. 20, 11, longior fuit, quippe horarum triginta durarunt; sol enim retrocessit decem gradibus; decem ergo hora consumpta sunt in retrocessione, et totidem in reversione ad priorem locum. Accedit, quod etiam in regionibus polaribus longè diuturnior si dies, quanvis fuit illa tempore Iose. Resp.: Juxta communem interpretationem S. Scripturae (prout alibi (2) ostendimus) certum non est, quod sol tempore Ezechie regis sensim regressus sit, et in illa reciprocatione, quæ à linea decimâ ad primam revocabatur, decem solidas horas consumpsit. Potuit enim, ita volente Deo, uno quasi momento transfire, ac deinde à prima linea sensim ad decimam alias horas decem confere. Siecne totus ille dies horis viginti duabus fuerit abso-

(1) Comment. in 1. Iose 10, 12.

(2) In Sinenis Historia, I. 4, p. 25, edit. Monach. an. 1658.

(3) Vide p. 1. S. Scriptura contra Incredulos propugnat, sect. 1, quest. 4.

latus; cum Iosannis minimum viginti quatuor duratur (1). Addit Natalis Alexander (2), quod in objectis S. Scripturae verbis neget quidem historicus sacer, ullam diem tam longam vel ante vel postea fuisse, nempe usque ad ea tempora, quibus hæc scriptis: at non negat, diem longiorum post sua tempora futurum.

Porrò, quod de longâ diei duratione in regionibus polaribus in objectione dictum est, minimè obstat veritati S. Scripturae. Nam et verbum Dei verum est, et assertio mathematicorum de longâ duratione diei prope polos vera est. Verum est, neque fuisse ante, neque postea tam longum diem in regione Gabonitide, qualis fuit praedictum miraculum Iosue. Sed non extendendum miraculum illud et longitudine diei illi extra Gabonam ad regiones alias. Verissimum enim est, in regionibus polaribus longiores multo fuisse et futuras dies illa, quā ad imperium Iosue sol stetit, et una dies facta est quasi duo; datur enim sub polo habitantibus dies, non quasi duorum dierum, sed revera 182 dierum, et ultra.

Oppon. V. Observations astronomice omnes fallunt, si tanta intercepere, ac velut genitimus ad imperium Iosue dies adstratur. Resp. cum Cl. Usserio (3), et dico: Cum sol et luna simul et cooperant et deserunt stare; haec hora nihil turbat calculos astronomorum. In concerto musicō harmonia salva manet, modo voces in signo aliquo concordas quiescant, et post ad suas quoque vox leges symphoniam prosequantur. Perturbatio tunc oritur, si discrepant soni et confundantur, vel calculi concurrentes semper nunc ita repente varient, ut uniri ac componi jam minimè possint. Paucis: Sole et luna ad imperium Iosue quiescentibus quiescentibz simul et cetera astra; progressus iterum et illa resumpserunt intermissum cursum.

Oppon. VI. Juxta optimos quoque astronomos et philosophos non sol terram, sed terra solem circumlit; ergo Iosue non solem, sed terram alloqui et sistere debuitur. Resp.: Tametsi rēspōsē circa solem moveri ponatur, ut Copernicani volunt; tamen Iosue eorum rudi exercitu inēptū dixisset: *Sita terra, sed recte dixit: Sol, contra Gabon ne moveris.* Ipsi enim astrononi hodierni, uti systema terre motæ ex animo amplectantur, tamen non modò in sermone vulgari, sed etiam in tabulis et epigrammatis suis utuntur his et similibus loquendi formulis: *Sol oritur, occidit, meridiannum attulit, declinat ad Boream vel Austrum*, etc., ut nimirum communis hominum usui sese accommodent, recipiasque loquendi formulæ non deserant. Quanto igitur minus, aut Kleperus celebrissima mathematicus (4), exigendum erit à Scripturis divinitus inspiratis, ut repudiat vulgari loquendi consuetudine, insipratis,

(1) Vide Tirimun, aliosque interpres Comment. in Iosue 10, 14.

(2) Histor. Eccles., tom. 2, in quartam Mundi actatem dissertat. 15, in fine.

(3) In Annalibus veteris Testamenti, parte 1, actate 4 ad annum Mundi 3291.

(4) In epit. astron. ad fin. L. 1.

verba sua ad scientiæ naturalis amissionem neapeant, abstrusisque et importunitate locutionibus, de rebus ultra captum erudiendorum, populum Dei simplicem perturbent, cīque re viam ipsiis ad scopum suum longè sublimorem intersepiant!

Neque dicas cum Clerico, quod Iosue ne quidem in sensu vulgi poterit dicere: *Sol, contra Gabon ne moveris*, quia sol in eo jam erat, ut occideret. Nam Iosue prædictum interrat mane diei ejus; hostes fugarunt, et fugientes itineri aliquo horumq; insecuri erat à Gabonae ad usque Bethboron. Tunc autem sol, ut habet v. 15, *erat in medio celi*, id est, medium cursus sui peregerat, seu non multum ultra meridiem processerat. Igitur Iosue hostes ad intercessionem detinuntur, cum maximam eorum partem adhuc superesse videbant, prolongari diem volebat. Stabat autem ad occidentalem plagam Gabonis, et facie retro ad urbem conversa dixit: *Sol, contra Gabon ne moveris*, sol stetit, et una dies facta est quasi duo; datur enim sub polo habitantibus dies, non quasi duorum dierum, sed revera 182 dierum, et ultra.

Inquies: Si terra ad imperium Iosue subito stetisset, in tantâ rapiditate motus propter subitam quietem omnes milites debuissent humi affligi. Resp. 1^a: Hęc objecio in systemate Tychoeico terra quiescentis cessat, ut patet. 2^a: Etiam in systemate Copernicano terra mota circa solem facilis est responsio. Nam in primis opus non erat, ut terra (quemadmodum objectio supponit) uno velut momento, puncto temporis sistenter, aut post quietem subito iterum moveri inciperet. Dein, etsi hoc uno velut momento fuisse factum, potuit Deus eadem facilitate, quā fecit stare solem, etiam impeditre prolapsionem militum. Hoc enim erat quasi complementum grandis illius miraculi, quo sol ad imperium Iosue stetit.

Oppon. VII. Historia hæc tota de statione solis et lunæ ad imperium Iosue ex libro, quem vocant *Iustorum*, coque poetico desumpta est, libroque Iosue inserita; ut patet ex illis verbis Scripturæ, Iosue 10, 15: *Nome scriptum est hoc in libro Iustorum?* Solummodo annuit poetis elato et hyperbolico stylo loqui. Quare ejus libri seu carminis aurorū tangentibz hæc phrasit. *Stetenterque sol et luna, dunataxat designare voluit, utrumque illud astrum sequitur in occasum rure et die visum esse, sive quid radii utriusque sideris insuetu quādum refractione diutius super horizonte emicuerint, etiam post solem occasum, uti apud Lappones contingit, ubi perpetua dies in solsticio astivo datur, quamquam aliquo sol in Occidentem de-mergitur; sive quod diuinā virtute, seu Angelorum ministerio factum esset, ut mitem aliquo phenomeno solis et luna defectus suppleretur.* Ita Clericus, cuius hæc de re opinione iam supra in prolatione assertionis nostræ confutavimus, quique commento pulcherrimo velut certum assumit, quod erat maximè prolabundum, scilicet auctorem *Libri Iustorum*, dum de statione solis et lunæ ad imperium Iosue loquitur, voluisse dunataxat hyperbolice et poetice loqui. Nemo

(1) Commentar. in Iosue 10, 12.

hunc librum inspexit; mentio illius nonnisi hoc loco, et libro 2 Reg. cap. 1, v. 18, occurrit. Videatur esse (1) Commentarius rerum memorabilium ab Hebrewis gestarum, stylo sublimi, vel etiam versibus ligato magnam partem ornatus, sed non idem falsa, aut hyperbolice dicta de statione solis et luna continens. Multa enim in Scripturis sacris, poetice vel per modum carminis originaliter scripta sunt, quin idem solū hyperbolice dicta contineant, ut patet ex variis Canticis, e. g., Mosis, Debora et Barac, Judith, etc., in quibus mirabilis per mare Rubrum transitus, occasio Sisara et Holofernis, et similia non sensu hyperbolico, sed stricto et litterali scripta et intelligenda sunt.

5. Quæres V: *Quomodo concilientur verba Iosue, cap. 11, 21 et 22: « Iosue interfici Enacim.... Non reliquum unum de stirpe Enacim, » cum verbis Judic. cap. 1, v. 20, ubi dicitur: « Caleb delevit ex Hebron tres filios Enac. » Si Iosue jam omne de stirpe Enacim interficeret, quomodo potius Caleb eorum aliquos delere? Iosue quidem interficeret Enacim, nec uni de hac stirpe pepercit, quos videlicet inventit in civitatibus à se capiti. Verum quia ipse non omnes civitates cepit, ut Geth, Gazam, et Azotum, hanc mirandam quid Caleb quosdam residuos filios Enac postmodum de-*

(1) *Quis sit Liber Iustorum*, Iosue 10, 15, citatus, varie variorum sunt opiniones, quas Sixtus Senensis in Catalogo sacrorum librorum, Andreas Masius, Serarius, et Calmet Commentar. in locum l. Iosue, accurate recensent. Probabilior opinio est, quod Hebrewi veteres in ipsiis reprobantur, sicut primordia summa euri in annales retulerint quidquid earum nationi memoria dignum contingenter; haec autem monumenta in tabernaculo servabantur, vel in templo, atque *Liber Iustorum* vel *Justi seu Recili* (ut in hebreo et arabico textu legitur) appellabantur, quia de recto et recto rego tractant, h. e., in justis acquisib; rebus docent de summis Dei erga homines beneficis, et de horum erga illum officiis et carmenibz, vel etiam quia recta et optima fide atque serie res apud Dei omnium gestas narrant, aut quia Israëlitæ populi causa continebant, quem populum *Jeschorun*, h. e., *rectum*, tum *Moyes* Dant, 15, tum *Iusapé* 44, 20, vocarunt. Porrò nulli putant *Librum bellorum Domini*, qui Numer. 24, 1, citatur, euidenter esse *Liber Iustorum*, vel hunc illius esse partem, quod satis est probable, quamvis perspicue satis id neque demonstrari. Nemo verò iniretur, illiusmodi annales seu libros iam nullos supressere. Postquam enim historia sacra, ut hinc habetur, ex illis annalibus sive per Esdram, sive per alios scriptores agiographos sed divinitus inspiratos extracta fuit, levior visa est illorum pars. Et quis nescit, qui modò Regum historiam et Paralipomena vel osculantur legit, quam multa alla sacram rerum scripta monachis anterioriter? Tali sunt liber sermonum dierum Iuda, 5 Reg. 14, 29; liber verborum dierum regnum Israel, ibid. 19; liber verborum dierum Salomonis, 5 Reg. 11, 41; liber Samuels videntes, 1 Paral. 29, 29; liber Nathan Prophetæ, ibidem; liber Gad idem, ibid.; liber Ahie Silonitis, 2 Paral. 9, 29; liber Semæ Prophetæ, 2 Paral. 12, 15, et plura alii, que non amplius extant salemente, vel non sub illis nominibus, sub quibus in scriptis litteris citantur. Denique, quemnam horum scriptorum amissionis seu iactura fieri causa, an quid gens perivaca Iudæorum tam sapientibz sua sclera solum vertere coacta est, an verò divino consilio acciderit, non est praesens loci disputare.

leverit. Res nimurum, ut Masius ait, ita contigit: Fili Enac seu gigantes à Iosue partim casi, partim pulsi sunt ex Hebron, Dabir et Anah, cum ipse illas urbes vicerit percurseret. Pulsi verò ac profugi, qui scilicet Iosue manus evaserunt, sese receperit in Gazam, Geth et Azotum, quæ erant urbes Philistinorum. Unde post mortem Iosue viribus resupsumis, majorum suorum sedes, scilicet Hebron, Dabir et Anah recuperarunt, rursumque occuparunt, donec tandem à Caleb et Othoniole funditus fuere deleti. Vide Cornelium à Lap. (1).

6. Quæres VI: *Quomodo liber Iosue secum ipso concordet, dum urbem Jerusalem modò tribui Benjamin (2), modò tribui Juda (3) assignat?* Resp.: Ita optimè sibi concordant. Nam tribus Juda et Benjamin secundum Terræ sanctæ partitionem sese contingebant, et urbem Jerusalem dividebant ea linea que tribum Juda et Benjamin separabat, sicut Jerosolyma ad utramque hanc tribum spectabat. Superior quidem hujus urbis pars, contingens montem Sion, ad tribum Juda, pars autem inferior cum interjacentem monte Moria, in quo templum positum erat, ad tribum Benjamin pertinebat. Unde hæc urbs in S. Scripturā modò uni, modò alteri ex duabus illis tribibus attribuitur (4).

Que dicas: Deus subinde in Scripturis dicitur habitatione, templaque fuisse in monte Sion; ergo falsum es quid templum non in monte Sion seu parte urbis superiore, sed in monte Moria seu parte ejusdem inferiore collocaatum fuerit. Nam idem Deus in monte Sion habitatione, vel templum in eo fuisse dicitur, quia non raro mons Sion pro tota urbe Jerosolymitanæ per figuram synecdochæ sumitur; vel etiam quia coextquat à Salomon voragine Mello (5), quæ inter montem Sion et montem Moria interjacet, eterque hic mons videri unus mons, et qui major erat (videlicet mons Sion) alteri communicare nomen suum potuit (6).

7. Quæres VII: *Quomodo verba Iosue cap. 11, v. 8, 19 et 23: « Ita percussit (Iosue) omnes, ut nullas ex eis dimitteret reliquias.... omnes civitates bellando cepit.... Cepit Iosue omnem terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, quæcumque terra à præliis, concordent cum cap. 17, v. 12, et cap. 18, v. 2, quibus plurimos adhuc Chananeos, urbes et arces expugnandas superuisse perhiebet?* Resp.: Iosue percussit omnes, qui nemp̄ ipsi resistebant, omnesque civitates expu-

(1) Commentar. in Iosue 11, v. 21.

(2) *Josue 18, 28: Et Sela, Eleph, et Jebus, quæ est Jerusalem.... Hæc est possessio filiorum Benjamin iusta familiis suas.*

(3) *Josue 15, 1 et 8: Igitur soror filiorum Iudeæ per cognationes suas ista fuit.... ascenditque per convallēm filii Enom ex latere Jebusæ ad meridiem, hæc est Jerusalem.* Similiter Psal. 77, v. 68, mons Sion, qui erat pars Jerosolymæ, attributus tribui Iuda his veribus: *Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quem dilicet.*

(4) *Vide Tirimun Commentar. in Deuter. 33, 15. Et Iosue 18, 28.*

(5) *Vide interpres S. Scripturæ Commentar. in 3 Reg. 9, 15.*

(6) *Vide Bonferrum Comment. in Dent. 33, 12; Lyranum in Genes. c. 28; Calmet Dictionar. Biblio., v^o Mello.*

gnavit, quas scilicet bellando adiit, ac omnem terram cepit, sed quod eas partes solim, quas suis victoris pertransiit. Ita S. Augustinus (1), et Cornelius à Lapid. (2).

8. Queres VIII : *Quomodo Josue Israelitas in Sichem congregatos poterit sistere in conspectu Domini, et posse lapidem in Sanctuario Domini, Josue 24, 1 et 26; cum Sanctuarium et Arca tunc, Josue 18, 1, non fuerint in Sichem, sed in Silo?* Resp. : Josue tunc Arcam ex Silo transferri fecit in Sichem, ut coram eis fedus populi Israeliticum cum Deo sanciret. Causa autem, cur Josue in Sichem potius quam in Silo hunc fedus renovaverit, fuit, quod Deus per Moysen, Deut. 17, 4, jusserset in Sichem in monte Hebal (3) sancire dictum fedus, repetique primum fedus iunctum in Sinâ, Exod. 19. Atque hoc mandatum divinum Josue iam executus erat, cap. 8, v. 50. Sed cap. 24, paulò ante mortem suam idem fedus instaurauit. Volut ministrum Josue ad exemplum magistri sui Moysis (4) legis et fedus eum Deo repetitionis suis Israelitum validecere; idque in Sichem, ubi Abraham Chananeam ingrediens primum Deo sacrificium obtulit, Gen. 12, 6, 7, designatus est, ibid., ibi posteri ejus, hereditate hâc jum adiit, in Dei legem solemniter jurauit, ibique aeternum religionis et iuramenti sui habentem monumentum (5).

SECTIO II.

DE LIBERO JUDICUM.

Liber hic, hebraicè, *Sophim*, id est, *Judicium* inscribitur, quia qui eo tempore apud Israelitas rempublicam gubernarunt, Judices vocavantur; eorumque hic gesta à morte Josue usque ad Heli et Samuelem capitulus 21 recensentur. Auctor libri est incertus. Sunt qui non unum scriptorem hujus libri esse putent, sed plures. Singulis enim judices vel eorum scribas, quae cujusque judicis temporibus accidissent, in Commentariis retulisse existimant. Sed verisimilium est, Esdras, vel postum Samuel, aut aliud scriptorem sacrum predicta antiqua judicis diaria et annales collegisse, et in hunc librum scribendo rediguisse.

9. Queres I : *Quid nomine *Judicium* hoc in libro intelligatur?* Resp. : *Quid *Judex* sit, nemini, qui latian lingua calleat, ignoum.* Sed quia non generatim hic, quid nomine *Judicis* intelligatur, sed definitè quinam hoc in libro sint, queritur, dicendum breviter est cum Serario (6) fuisse *hos principes*, qui *Israeliticum populum è servitibus et malis, quibus tunc premebatur, vindicarunt*, eumque *toto vite tempore postea ex legum prescripto, senatorumque consilii reverunt*; ad hoc ipsum non generis aut opum prærogativa constituit, sed aut mirabiliter à Deo excitati, aut à populo ipso electi et invitati. Omnis vero et singula, que hic possit,

(1) Quesit. 17 in librum Josue.

(2) Commentar. in Josue 25.

(3) Mons Hebal erat propè urbem Sichem, è regione montis Garizim.

(4) In toto Deuteronomio, maximè cap. 52.

(5) Vide Cornel. à Lap. Comment. in Josue 24, 4 et 26.

(6) Comment. in L. *Judicium*, cap. 5, in Parasevasticis, quæst. 1.

patibunt legenti historiam de his judicibus in memorato libro S. Scriptura contentam. Nam 1^a dixi eos principes fuisse, quia hoc ipso quod judices siebant, principatus in populo tenebant. Dixi 2^a vindicasse populum è servitibus et malis, quibus vicina gentes Philistini, Moabita, Ammonite, Madianite, etc., Israelitas affligebant, qui hic ferè fui scopus, à quo judices incepserunt omnes, et cuius causa hoc ad minus vocabantur. Dixi 3ª toto eis vita tempore populum gubernasse, ne principatus eorum intellegentur certo circumscriptis tempore, ut apud Romanos consulatus et dictatura. Dixi 4^a, ex legum prescripto, senatorumque consilio, ne judices potuerint fuisse reges, atqui qui arbitrio suo imperarent domini, de quo plura paulò infra (1). Addidi 5^a et postrem in initio ac modum, quo haec istis imponebatur functio, perpetuata dignitas. Fiebat nimis rūm id interdum clarè ac palam à Deo; interdum à populo, qui tamē et ipse à Deo ad hoc movebatur, licet minus perspicue, de qua re Azor (2).

10. Corollarium I. *Judicium officium erat triplex.* Primum fuit, populum Israeliticum è servitu liberare, ut iam dixi. Secundum, bello praecesse; erant enim hi judices quasi belli duces et imperatores. Unde Josephus eos vocat *cephales*, (3) id est, imperatores. Terium, propriè judicare, id est, ius populo dicere, eorumque lites justa sententiā dirimere, ut fecit Samuel et Heli. Unde nonnulli judices, ut Thola, Abejan, Ahisalon, Abdon, nulla leguntur gessissima bella, sed tantum populo praefuisse et ius dixisse. Nam licet ipsi non haberent absolutum ius necis et vite, reos tamen iuxta legem Dei morti adjudicabant et plectabant.

Coroll. II. Cum judices populum regerent, et populum sanè non minimum (nempe Israeliticum), quidni et reges potuerint vocari? presentem, eum et Josue vocetur in Samaritanorum Chronicō (4) *primus Israelitarum rex*, et Aristoteles (5) quintuplicem regis nositionem, seu quinas regum formas ac species constituit, quarum prima et quarta in judices, de quibus hic loquimur, congruit optimè. Quia tamen in hujusmodi nomenclationibus preter nudam nominum originatem, considerantur etiam alia quedam hinc nominibus subjecta, ut modus regendi et gubernandi, ac alia, ipseque loquendi et in Scripturâ et in scriptoribus alias usus, non sunt hi propriè loquendo reges vocandi. Nam nec novas leges condere, nec tributa populo imponere poterunt, uti possunt reges, nec diademate et sceptro uterantur, nec satellitio regio cincti erant, nec unguntur, uti ungunt reges, nec hereditario iure succedebant, ut facient filii regum, sed electione Dei vel populi creabantur. Electus tamē per omnem vitam manebat judex, id est, princeps; quare non erat

(1) Num. 10, corollar. II et III.

(2) Parte 2 Init. Moral. lib. 10, c. 2.

(3) Vide Serario loc. cit., quest. 5, ubi ait quod judices populi Israeliticum à Josepho Iudeo appellentur modò *cephales*, modò *cephaloi*, interdum etiam *cephaloi* et *cephales*.

(4) Apud Scalig. Isag. p. 218.
(5) L. 3 Polit.

dominus nec propriè rex, sed conservator duxit et curator reipublicæ.

Coroll. III. Israelitice reipublicæ forma tempore judicium monarchica aristocratie mixta fuit. Antequam hoc declararem, observe, triplex posse aliecu reipublicæ regimen esse, videlicet democraticum, cùm *égo*, id est, populus, seipsum regit, in quo pluralitas vocum praevaleat, remque dubiam definit, ut teste Joanne Hibaco (1) fit apud Helvetos, saltem in 6 minoribus pagis, seu (ut vulgo vocantur) cantonibus (2). *Aristocraticum*, in qua *égo*, id est, optimates imperant, uti erant olim Romæ consules et senatoris, ac etiamnum sunt Venetiis, Genue, et alii in locis. *Monarchicum*, in quo *égo*, id est, unus solus imperat, uti monachus in regnis suis sunt reges et principes absoluti, ac Casares. His notionibus premisis, dico: *Judices*, de quibus hic loquimur, habuerunt regimen non democraticum, nec aristocraticum, sed monarchicum aristocratico mixtum. Unus enim solus judex suo tempore praerat populo. Monarchiam ergo obtinebat, at non regum regum propriè dictum, ut jam supra (3) observavimus. Porr̄ monarchæ haec judicium mixtæ erat aristocratæ. Nam judices in rebus difficilioribus supremi consilii, quod *Sanhedrim* dicebatur, sententiam exquirere, ejusque decretis stare debebant (4); in ceteris vero legem Del sequi, ac iuxta eam populum gubernare. Unde non tam ipsi, quā Deus Deinde lex populum regelat. Hoc est, quod Deus dixit Samueli iudici, 1 Reg. 8, 7: *Non te abeyerunt, sed me, ne regnum super eos*. Et Gideon, iudeus Israel, cùm ipsi ejusque posteris iuxta regum consuetudinem populus summam rerum detulisset his verbis: *Domina nostri tu, et filius tuus, et filius filii tu, quia liberaisti nos de manu Medianorum*, respondit Jud. 8, 25: *Non ego dominabor in vos* (id est, non ero rex), *nece filius meus sed dominabitur in vos Dominus Deus vester*.

11. Queres II : *Utrum Israelitæ tempore judicium certum et definitum vere religionis sistema haberent?*

Occasionem huc questione præbuit auctor impii libri, *Dieu et les hommes* inscripti, qui teste Cl. Bullet (5) contendit, Israelitas tempore judicium nulli certe religionis fuisse addictos. Id evincere conatur ex illis iuris Jephite ad regem Ammonitarum verbis, Jud. 11, 24: *Nome ea, que possidet Chamos Deus tuus, tibi jure debentur?* Quæ autem Dominus noster vicerit, in

(1) In Staats-Zeitungs- und Conversations-Lexicon von der Schweiz, Helvetica.

(2) Hi sex minoris pagi seu cantones sunt Uri (latinè *Urianus pagus*), Schwiz (*Switzerland*), Unterwalden (*paganus Unterwaldensis*), Zug (*paganus Zugensis*), Glaris (*paganus Glarousensis*), et Appenzel (*Appenzella*); reliqui septem cantones maiores, minima Zürich (*paganus Tigurius*), Bern (*Bernus, vel paganus Bernensis*), Luzern (*Luzerna, vel paganus Lacernensis*), Solothurn (*Solodurum, vel paganus Solodurus*), Schaffhausen (*Schafhausen, vel Schaphausia, aut paganus Schaphausensis*), Basel (*paganus, vel Basilius Basileensis*), Freyburg (*Friburgum, vel paganus Friburgensis*), teste codice Hübnero reguntur regime aristocratico, aliquantum tamen admixta democratis.

(3) Immediate precedente corollario II.

(4) Vide Cornelius à Lap. Prefat. in librum Judicium.

(5) Réponses critiques, tom. 2, num. 29.

nostram cedent possessionem? Quasi diceret: Tu occupas regiones ilas, quas Deus tuus Chamos tibi dedit; ergo pari jure nos Israelitæ occupamus terram, quam pro nobis pugnans vicerit Dominus Deus noster nobis dedit. Ex quo memorati impii libri auctor inferit, Israelitas illo tempore in opinione fuisse, quod Chamos sit verus Deus, et credidisse quilibet populum habere suum peculiarem Deum, ac proin illos tunc nondum certum religionis systema de uno vero Deo colendo habuisse religionis systema. Numquid enim Israelitum religio, modus colendi unum verum Deum jam in deserto, cùm ad montem Sinai morarentur, formata est? Exod. 20 et seq. Numquid fedus inter Deum et populum Israel jam tum sanctum est, oblatum etiam Domino sacrifici, federisque sanguine in populum respero (1)? Numquid vivente adhuc Moysi Israelitis à Deo prohibiti est gentium societas et idolatria, dataque præcepta de primogenitis, sabbato, azymis, ceterisque festis celebrandis, ibid. 54, 42, 11? Numquid jam tum ex iussu divino formatum est tabernaculum, arca, propitiatorium, Cherubim, mensa, candelabrum, lucerna, altare thymiamatis, altare holocaustum, etc., item pontificalia, sacerdotaliaque confecta ornamenta, totumque Moysi à Deo iunctum opus, et apparatus ad religionem Mosaiscam excedens perfectum, ibid. c. 56 et seq.? Numquid, quando tabernaculum erectum et consecratum est, operi nubes tabernaculum testimonii, et glori Domini impedit illud, nec poterat Moyses ingredi tecum fidelis, nube operiente omnia, et majestate Domini corsante, quia cuncta nubes opererant, ibid. 40? Quis ergo mente mens homi negare ausit, Israelitas jam tempore Moysis (adéoque multò magis tempore judicium) habuisse certum ac definitum religionis nimirum Moysae systema, Denique unum ac verum adorasse? Præterea, numquid Josue senex, jamque moribundus exhortatus est filios Israel ad servanda Deli prædicta, et cavendam societatem cum gentibus? Numquid servit Israel Domino canctis diebus... seniorum qui longo vixerunt tempore post Josue, et qui noverunt omnia opera Domini, quæ fecerat in Israel, Jos. 24, 20? Quis

(1) Exod 24, 5, 9, ubi ita legimus: *Venit ergo Moyses, et narravit plebi omnia verba Domini, atque dicitur; responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, que locutus es, faciemus. Scripsit autem Moyses hunc tuos sermones Domini; et nunc constrinxit adficavit altare Domino ad reducere monitos, et ad decim titulos per duodecim tribus Israel. Mistique juvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos thodercini. Talius itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et misit in crateras; partem autem residuum fudit super altare. Assumensque volumen foderis, legit audiēte populo, qui dixerunt: Omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus, et erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem resperit in populum, et at: Hic est sanguis foderis quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his,*